

сто мільйонів гривень дозволено використовувати механізм прискореної амортизації для об'єктів основних засобів групи 2 (капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом), 3 (будинки, споруди, передавальні пристрої) та 8 (багаторічні насадження).

8) звільняються від оподаткування кошти, використані на реінвестування, тобто придбання основних фондів, які є об'єктами амортизації, коли така операція здійснюється платником податку за рахунок частини отриманого ним прибутку.

Висновки. Потребують глобального перегляду запропоновані у проекті Податкового кодексу від 07.09.2010 р. № 6509 підходи до оподаткування прибутку підприємств, оскільки проект:

- не використовує Міжнародні стандарти фінансового обліку, перехід на які є передумовою створення зони вільної торгівлі з ЄС;
- встановлення обмежень щодо кількості методів амортизації основних засобів: дозволено застосування прямолінійного методу і методу прискореного зменшення залишкової вартості;
- встановлення обмежень щодо суми амортизаційних відрахувань: мінімально допустимий термін використання об'єктів, встановлений за групами основних засобів; переоцінка об'єктів, яка Податковим кодексом допускається лише з урахуванням чинника інфляції; розмежування витрат на ремонт і поліпшення необоротних активів між витратами звітного періоду та капіталізацію (10 % від вартості, яка амортизується, на початок року – межа розподілу).

Введення в дію проекту Податкового кодексу України повинно забезпечити уніфікацію правил оподаткування з міжнародними стандартами обліку і скасування дискримінаційних норм щодо окремих сфер або видів діяльності.

Література

1. Проект Податкового кодексу України від 15.06.10 № 6509 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=37984.

2. Про оподаткування прибутку підприємств : закон України № 283/97-ВР від 22.05.97 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=334 %2F94- %E2 %F0](http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=334%2F94-%E2%F0).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” від 27.04.2000 № 92 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>.

4. Кондрашов О.М. Податковий кодекс – основа реформ у законодавстві / О.М. Кондрашов // Дебет-Кредит. – 2010. – № 37. – С. 25–28.

Надійшла 7.9.2010 р.

УДК 658.589

Н.А. ПОНОМАРЬОВА

Хмельницький національний університет

ОБЛІКОВІ ПІДХОДИ ДО ВІДОБРАЖЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТІ ПІДПРИЄМСТВА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ВИЗНАННЯ ЙОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

У статті досліджено інтелектуальний капітал з точки зору можливості його ідентифікації та відображення в системі бухгалтерського обліку і звітності як чинника збільшення вартості підприємства.

The article examines the intellectual capital in terms of its possible identification and mapping in the accounting and reporting as a factor increasing the cost of business.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, ринкова вартість підприємства, нематеріальні активи, фінансова звітність.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки надзвичайно гостро стоїть проблема невідповідності даних обліку та звітності потребам ринку. Пушкар М.С. виділяє такі причини обмеженості існуючої системи обліку:

- 1) система обліку надзвичайно консервативна, тобто абсолютно байдужа до будь-яких інновацій;
 - 2) бідність інформаційних ресурсів;
 - 3) відсутність зв'язків системи обліку з системою управління, яку облік обслуговує;
 - 4) система обліку низькоінтелектуальна, що проявляється у рутинних способах обробки інформації, а розширення інформаційних ресурсів на запити користувачів залишається поза увагою обліковців, хоча в центрі уваги повинні бути методи створення інформації, а не методи її обробки;
 - 5) архаїчність системи обліку;
 - 6) недостатня підготовка кадрів облікового профілю [1, с. 149].
- Сталі погляди на облік і звітність потребують перегляду з урахуванням зростання ролі

інтелектуального капіталу як ключового чинника ринкової вартості підприємства й успіху в конкурентному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей облікових систем та їх трансформації в епоху розвитку економіки знань присвячені праці вчених, як: Б. Лева, Т. Стюарта, Л. Едвінсона, Б. Мілнера, А. Чухна, С. Голова, М. Пушкаря, Г. Уманців та ін.

Постановка завдання. Мета статті – аналіз сучасних поглядів на дослідження інтелектуального капіталу як об'єкта обліку, можливості його визнання в обліку і звітності як чинника формування реальної вартості підприємства.

Виклад основного матеріалу. Згідно Концепції річного звіту XXI-го ст. оцінка активів і ризиків на основі історичної собівартості не задовольняє потреб усіх користувачів звітності. Тому пропонується перейти до нової системи звітності на основі сучасних інформаційних технологій. Зокрема, передбачається використовувати широкий діапазон показників, а не тільки фінансові звіти, більший наголос робиться на майбутніх перспективах, а не минулих результатах, а в основу оцінки активів покладено інформацію, яка базується на реальній вартості, а не історичну собівартість [2].

Концепцією динаміки вартості визначено, що довгострокове зменшення співвідношення балансової та ринкової вартості лістингових компаній США є наслідком неадекватності традиційного бухгалтерського обліку. У сучасній економіці компаніям слід оцінювати всі активи, які створюють вартість. Виходячи з цього, концепція динаміки вартості виділяє п'ять видів активів:

- фізичні (земля, будівлі, обладнання, запаси);
- фінансові (кошти, дебітори, інвестиції, запозичення, капітал);
- клієнт (замовники, канали);
- працівники та постачальники (працівники, постачальники, партнери);
- організація (лідерство, стратегія, знання, бренд, цінності, інновації, системи, процеси, культура, ІТ).

При цьому термін “актив” використовується в іншому значенні, ніж в існуючих стандартах бухгалтерського обліку. В концепції динаміки вартості активи визначені, як усі потенційні джерела майбутніх економічних вигод, які мають здатність робити внесок у загальну вартість компанії.

Отже, на відміну від традиційного обліку, динаміка вартості передбачає не лише джерела вартості, контрольовані компанією, а й ті, що знаходяться за її межами [3].

Глобальна ініціатива щодо звітності (Global Reporting Initiative-GRI) пропонує тривимірну звітність, яка відображає результати діяльності шляхом оцінювання середовища та соціальних і економічних аспектів. Для кожної з категорій тривимірної інформації були визначені відповідні фінансові та не фінансові показники. При цьому підкреслюється, що оцінка нематеріальних активів, об'єднаних поняттям “інтелектуальний капітал” (людського капіталу, капіталу середовища, альянсів і партнерів, торгових марок і репутації), мають доповнювати оцінку традиційних матеріальних активів [4].

Р. Каплан і Д. Нортон вважають, що сучасний бухгалтерський облік “розроблений століття назад для реалізації довгострокових угод між незалежними суб'єктами”, сьогодні ж потреби компаній інші [5]. Разом з тим, розроблена вказаними авторами система показників для переведення стратегії компанії в кінцеві результати містить, порівняно з не фінансовими, фінансовий блок. Автори моделі “balanced scorecard” (збалансована система показників, чи ЗСП), вважають, що доповнення традиційних фінансових показників системою оцінок перспектив компанії робить загальну систему показників дійсно збалансованою. В моделі ЗСП представлені такі складові: фінанси, клієнти, внутрішні бізнес-процеси, навчання і розвиток персоналу. При цьому можна відслідкувати взаємозв'язки між складовими ЗСП та основними елементами інтелектуального капіталу: клієнти-споживчий капітал, внутрішні бізнес-процеси-організаційний капітал, навчання і розвиток персоналу-людський капітал.

На думку академіка А. Чухна, традиційна модель бухгалтерського обліку суперечить об'єктивній оцінці компанії, заважає економіці зберігати свою конкурентоспроможність за умов ринкової кон'юнктури, яка швидко змінюється [6]. Традиційні звіти не надають достовірну інформацію про нематеріальні чинники цінності компанії, оскільки вони не відображаються в обліку, а інвестиції в них списуються на витрати. Як наслідок, інвестиції в інтелектуальний капітал, які є джерелом майбутніх економічних вигод, не відображаються в обліку і звітності.

Дослідження зарубіжних вчених показали, що існує зв'язок між майбутньою прибутковістю та інвестиціями у дослідження, розробки і розвиток. Збільшення вкладень у дослідження і розвиток приводить до збільшення прибутків у найближчі 7 років. Також відмічається зв'язок між ринковою вартістю компаній та інвестиціями в дослідження і розробки та людський капітал [7]. В умовах кваліфікованого менеджменту максимальна сума прибутку від інвестицій у людський капітал майже втричі перевищує прибуток від інвестицій у техніку. Ще Адам Сміт розглядав знання як різновид майна, особливого роду запасу, елемент, який входить до складу основного капіталу та забезпечує дохід і прибутковість поза залученням до обігу та зміни власника [8].

Рекомендації Брукінського інституту зосереджують увагу на проблемах відображення в звітності нематеріальних активів, об'єднаних поняттям “інтелектуальний капітал”. У звіті робочої групи інституту обґрунтовано необхідність повнішого подання нематеріальних активів, об'єднаних поняттям “інтелектуальний капітал”, у фінансовій звітності.

Для цього запропоновано виділяти три рівні нематеріальних активів, об'єднаних поняттям "інтелектуальний капітал", залежно від проблеми їх оцінки:

- 1) активи, які є у власності та можуть бути продані;
- 2) активи, які можуть бути контрольовані, але не можуть бути відокремлені та продані (бізнес-процеси, активи, які створюють репутацію тощо);
- 3) активи, які не можуть бути повністю контрольованими підприємством (людський капітал, капітал відносин) [9].

Значний внесок у розробку методики оцінювання та обліку нематеріальних активів, об'єднаних поняттям "інтелектуальний капітал", зробив Б. Лев, який вважає, що такі нематеріальні активи забезпечують майбутні вигоди, не маючи матеріального чи фінансового втілення, а їх неякісний облік сприяє публікації перекручених і навіть неправдивих фінансових звітів. Б. Лев пропонує два етапи змін у фінансовій звітності. Перша стадія передбачає створення вторинної інформаційної системи, яка ґрунтується на концепції вартісного ланцюжка, який включає: винахід і навчання, впровадження і комерціалізацію. Для кожної з цих трьох стадій вартісного ланцюжка слід надавати кількісні, стандартизовані та доречні вимірники.

На другому етапі Ю. Лев пропонує внести зміни до діючих стандартів бухгалтерського обліку, зокрема, розширити коло нематеріальних активів, об'єднаних поняттям "інтелектуальний капітал", які слід визнавати у фінансовій звітності.

На думку Б. Лева, його пропозиції забезпечать зниження вартості капіталу, дадуть можливість уникнути систематичного заниження вартості компаній та запобігти зменшенню корисності фінансової звітності [10].

Підкреслюючи значення інтелектуального капіталу, Л. Едвінсон у ринковій вартості компаній, крім вартості матеріальних активів та вартості нематеріальних активів, представлених в балансі, виділяє вартість інтелектуального капіталу, яка має прихований характер.

	Активи	Власний капітал	
		Зобов'язання	
Ринкова вартість компанії	Гудвіл Технології Компетенція Стратегія Лідерство Процеси	Інтелектуальний капітал	
			Баланс
			Прихована вартість

Рис. 1. Балансовий звіт з урахуванням вартості інтелектуального капіталу в моделі Л. Едвінсона [11, с. 82].

Отже, невизнання в обліку інтелектуального капіталу призводить до втрати релевантності бухгалтерської інформації, ознакою якої є постійно зростаюча різниця між балансовою і ринковою вартістю компанії.

Г. Уманців виділяє найбільш дискусійні питання щодо бухгалтерської інтерпретації інтелектуального капіталу:

- доцільність відображення складових інтелектуального капіталу в системі обліку та звітності;
- визнання його складових як об'єктів обліку в складі активів чи капіталу;
- формування правил ідентифікації та відображення в бухгалтерському обліку компонентів інтелектуального капіталу;
- методика оцінки інтелектуального капіталу [12, с. 12].

Сучасні дослідження в сфері бухгалтерського обліку інтелектуального капіталу не дають однозначної відповіді на питання щодо визнання в обліку та звітності даного об'єкта. Пропозиції вчених з даного питання корелюють від можливості визнання інтелектуального капіталу в складі активів або власного капіталу підприємства до ведення його позабалансового обліку, розкриття інформації про інтелектуальний капітал у примітках до фінансової звітності, відображення його лише в рамках управлінського обліку чи складання окремих звітів про інтелектуальний капітал.

До речі, у міжнародній практиці компанії складають звіти про інтелектуальний капітал, які є доповненням до традиційних бухгалтерських звітів. Існують два види таких звітів:

- 1) детальний звіт внутрішніх потреб, насамперед для менеджменту і для демонстрації дій персоналу компанії з метою їх оцінки;
- 2) скорочений звіт, в якому відсутня внутрішня інформація, що не підлягає поширенню. Останній може бути підготовлений з метою залучення інвестицій або для інформування потенційних інвесторів [13].

Зокрема, такі компанії, як Scandia, Dow Chemical, Canadian Imperial Bank of Commerce та ін.. почали наводити деталізовані оцінки вартості інтелектуального капіталу в додатках до річних звітів з традиційними фінансовими показниками, а також в звітах для внутрішнього користування, в яких використовуються характеристики інтелектуального капіталу, які відповідають специфіці їх діяльності. Консультативні компанії Booz-Allen & Hamilton, Price Waterhouse, KPMG і Technology Broker застосовують концепцію інтелектуального капіталу як засіб, що допомагає клієнтам зрозуміти приховану структуру своїх нематеріальних активів,

особливо тих з них, які найбільш тісно зв'язані з ключовими факторами успіху в конкретних галузях.

Висновок. Інтелектуальний капітал є одним із ключових чинників формування ринкової вартості та показників інвестиційної привабливості підприємства. Тому необхідно змінювати традиційні погляди на бухгалтерський облік та фінансову звітність з урахуванням зростання ролі даного об'єкта в господарській діяльності підприємств в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Література

1. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів) : монографія / М.С Пушкар. – Тернопіль : Карт-бланш, 2006. – 334 с.
2. Carry Anthony, Juliana Sancto (eds). Performance Measurement in the Digital Age: Adding Value To Corporate Reporting / Carry Anthony, Juliana Sancto (eds). – ICAEW, London, 1998.
3. Boulton Richard E.S., Barry D. Libert, Steve M. Samek. Cracking and Value Code: How Successful Business Are Creating Wealth in New Economy / Boulton Richard E.S., Barry D. Libert, Steve M. Samek. – Harper Business. – New York, 2000.
4. Global Reporting Initiative, Sustainability Reporting Guidelines (Global Reporting Initiative, Amsterdam, 2002).
5. Каплан Р.С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Р.С. Каплан, Д.П. Нортон ; пер. с англ. – М. : Олимп-Бизнес, 2003. – 320 с.
6. Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України / А.А. Чухно. – К., 2003. – 631 с.
7. Плотникова Л.А. Нематериальные активы: обзор международного опыта и перспективы развития / Л.А. Плотникова, А.Э. Кастин // Международный бухгалтерский учет. – 2006. – № 4. – С. 30–38.
8. Україна у вимірі економіки знань ; за ред. акад. НАН України В.М. Гесця. – К., 2006. – 592 с.
9. Blair M.M. Unseen Wealth: Report of the Brookings Task Force on Intangibles / Blair M.M., Wallman S.M.H. – Brookings Institution Press. – Washington DC, 2001.
10. Лев Б. Нематериальные активы: управление, измерение, отчетность / Б. Лев ; пер. с англ. Л.М. Лопатникова. – М. : КВИНТО-КОНСАЛТИНГ, 2003. – 240 с.
11. Эдвинссон Л. Корпоративная долгота. Навигация в экономике, основанной на знаниях / Л. Эдвинссон. – М., 2005. – 248 с.
12. Уманців Г. Облікова інтерпретація інтелектуального капіталу в контексті становлення інформаційної економіки / Г. Уманців // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 9. – С. 9–15.
13. Соціогуманітарний аспект інноваційно-технологічного розвитку економіки України ; за ред. Л.І. Федулової. – К., 2007. – 472 с.

Надійшла 11.9.2010 р.

УДК 338.45: 658.5.012.34

Л.П. РАДЕЦЬКА

Хмельницький національний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ ВИТРАТАМИ У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

У статті запропонована схема процесу управління логістичними витратами з використанням елементів стратегічного управлінського обліку.

In the article it is offered chart of process of management logistic charges with the use of elements of strategic administrative account.

Ключові слова: логістичні витрати, управління, стратегічний управлінський облік.

Актуальність теми. Орієнтація розвитку економіки України на інтеграцію у світове співтовариство та широкомасштабне впровадження ринкових відносин вимагає радикальних структурних змін економічного потенціалу суб'єктів господарювання та адекватної політики підвищення ефективності їх господарської діяльності. Удосконалення управління матеріальними, фінансовими й інформаційними потоками містить значний потенціал росту ефективності діяльності підприємства внаслідок застосування нових прогресивних способів і підходів, зокрема таких як логістика і контролінг, що забезпечують цільову реалізацію функцій стратегічного управлінського обліку.

Інтегральною функцією логістики і контролінгу є логістичний контролінг, який відіграє важливу роль у стратегічному і оперативному управлінні підприємством, як логістичною системою, щодо управління матеріальними і пов'язаними з ними фінансовими та інформаційними потоками. Він робить вагомий внесок у впевнену поведінку підприємства, базуючись на аналізі переваг логістичних проектів, вимог споживачів, умов